

Beszélgetés Csaba Lászlóval, a Közép-Európai Egyetem egyetemi tanárával

Kovács Klára

A választás hajrájában újra előtérbe került az államháztartás helyzete. Az ellenzék szerint a koalíció becsapta az embereket, mert csak a választás utáni napon hozták nyilvánosságra, hogy rekord magas, az éves terv 51 százalékára rúg a deficit az első negyedévben. Orbán Viktor csőd közeli helyzetről, pótköltségvetésről beszél, ám kijelentette, a Fidesz semmilyen megszorítást nem támogat. A pénzügyi tárca mindeközben a szokásos kincstári optimizmussal reagált az adatokra: jó irányban halad az ország, mondta Veres János.

- A rekord magas deficit miatt valóban csőd közeli helyzetben van az ország, vagy egyszerűen csak választás van, ilyenkor minden téma kiélezett?

- Nem, nincsen szó válságról, de nagy hiba pusztán éven belüli ingadozással magyarázni a bizonyítványt, ahogy a minisztérium is teszi. Valóban van szezonális, az év elején általában nagyobb a hiány, a második félévben pedig többlet is előfordul, ám a deficit 2002 óta folyamatosan nagyobb a kelleténél. A kormány nem tudja kézben tartani a pénzügyi folyamatokat. Ha az új kormány nem avatkozik be radikálisan, nem tartható az évre tervezett 4,7 százalékos államháztartási hiány. Mára egyértelmű, elkerülhetetlen lesz a kiigazítás. Ellenkező esetben a piac kényszeríti ki, ekkor azonban komolyabb forint-leértékelődés, a tőzsde visszaesése, az infláció megugrása, a munkanélküliség átmeneti emelkedése várható.

- Vajon melyik párt lesz hajlandó a kemény lépésekre? A Fidesz bejelentette, hogy semmilyen kiigazítást nem vállal el, s a koalíció sem beszél ebbéli szándékáról. A külföldi elemzők is úgy látják, hogy egyik párt győzelme esetén sem várható komoly lépés, reformokat.

- Ha nincsen olyan politikai bomba, mint a D209-es ügy volt 2002 nyarán, akkor az új kormány az első 100 nap alatt meghozhatná a szükséges lépéseket. Egyébként véleményem szerint már eldőlt a választás, az ellenzék esetében lefutott dolognak tartom. Most az a kérdés, hogy képes lesz-e az új kormány olyan kiigazításokat végrehajtani, ami hitelt ad a piaci szereplők számára. Zavaró, hogy félnek a pótköltségvetéstől.

- Nyilván, mert ez presztízs veszteség lenne számukra.

- Igen, de ezzel javítanának a hitelességükön, és megnyugtatón a befektetőket. De ennek csekély a valószínűsége, mivel előreláthatóan puha átmenettel szeretnék megnyerni az önkormányzati választásokat.

- Gyurcsány Ferenc és Kóka János is a sikeres Magyarországon, fejlesztésekben, modernizálásban gondolkodik. Nem lát bennük elég elszántságot arra, hogy komoly lépéseket, kiigazításokat, ha kell megszorításokat, hozzanak?

- Az olyan típusú embereket, akiket a fejlesztés érdekel, azok általában nem foglalkoznak a pénzügyekkel. Vállalatoknál is a menedzserek állnak elő nagy ötletekkel, víziókkal, és a főkönyvelőnek kell a realitásokhoz kötni. Ezek egyensúlyával működhetnek a dolgok. Az autóban is kell gáz- és fékpedálnak lenni. A koalíciónál viszont nem igen látható a fék, és tegyük hozzá, egyre kevesebb a benzin. Felelőtlenségnek tartom ekkora deficit mellett az adócsökkentést. Ez olyan, mint amikor síkos lejtőn gázt adunk. Lehetséges ugyan, de nem tanácsos.

- Nincs elég pirosan villogó felkiáltójel a kormányzat számára? Például az euró 2010-es bevezetése, az EU felé való elkötelezettség, már így is 3-szor változtattunk a dátumon.

- Az EU csak keretet jelent. Ha valaki nincsen meggyőződve arról, hogy neki a Tízparancsolat szerint kell élnie, akkor hiába megy el gyónni a templomba. Ha utána lányok után jár, semmi nem fog változni. Magyarország számára is belső meggyőződésnek kellene lenni annak, hogy előnyös számunkra az euró. Ma ennek az ellenkezője látható. Ezért vezetjük az orruknál fogva

a brüsszeli bürokratákat, ezért könyvelünk kreatívan, és válnak átláthatatlanná az állami kiadások. Ez a baj. Könnyű ellenőrizni, hogy 2002 óta mi szerepel a konvergencia programunkban, és mi teljesült ebből. Még az irány sem stimmel, nem hogy az adatok.

- Jól értem, hogy Ön úgy látja, hogy a koalíció nem EU-barát?

- Ez ténykérdés. Az MSZP közelében mintha többen lennének azok, akik úgy gondolják, hogy nem fontos az EU. Tudják, hogy az unióból nem lehet kilépni, és úgy vannak vele: „majd megszokják, hogy mi ilyenek vagyunk”. Ebből a hozzáállásból fakadhat az is, hogy nem veszik komolyan a visszajelzéseket sem az EU-ból, sem a piactól. Hogy miért nem hisznek a számoknak? Ennek a megfejtéséhez inkább lélekgyógyásznak kellene lenni, nem közgazdásznak.

- Álmodjunk nagyokat! Ha nyáron felállna a tökéletes kormány, melyek lennének a legfontosabb, legsürgetőbb meghozandó intézkedések?

- Elsőként őszinte szembenézés a valóságos helyzettel, majd a költségvetés kiigazítása, amivel vissza lehetne nyerni a piacok bizalmát, inentől kezdve lenne tere a reformoknak. Átmenetileg adókat kell emelni. El kell felejteni az öt éves adóprogramot, jelentősen visszafogni az állami kiadásokat, hogy finanszírozni lehessen a szükséges reformokat. Át kell állni egy másik gazdaságpolitikára. Abba kell hagyni a mostani, úgynevezett ügyintéző gazdaságpolitikát. Mindent a miniszterelnök intéz, még a hattyúkat is beoltja. A kormánynak kormányoznia kell. Az államháztartásért a kormányfő felelős, a madárinfluánzáért, vagy a gyesről visszatérőkről száráért már nem. Ha mindennel ő akar foglalkozni, akkor az alap feladatai ellátására nem jut energiája, és aztán jön a magyarázkodás.

- Ezt nyilván az imázsépítés miatt tette, nem?

- Valószínű. És politikai szempontból valóban nagy teljesítmény, hogy 10-15 százalékos hátrányban levő MSZP meggyőződéssel nyer a választásokat. Ezt a célt elérte. Most, elvi lehetőséget kap arra, ha megnyerő többséggel kerül a parlamentbe, komoly lépéseket hozzon. Ha visszanyerjük a hitelünket, abszolút nem lehetetlen az euró 2010-es bevezetése. Ebben az esetben kvázi automatikusan teljesülhetnek a szükséges feltételek. Egy ilyen ideális kormány azt mondaná, „lobogónkra, az eurót!”, ennek alárendeljük az intézkedéseinket, ezzel megússzuk a kemény dolgokat. És a piaci folyamatok beteljesítenék saját magukat. Véget érne a felelőtlen költségek idősza, lenne pénz a fejlesztésekre, támogatni a hazai vállalkozásokat. A számomra ideális kormány hihető dolgokat állítana, azzal foglalkozna, ami a feladata. Például azzal, hogy működjön az igazságszolgáltatás, hogy ne legyen korrump az államigazgatás, átlátható legyen a közbeszerzés. Ezek meglehetősen csinálni, számos európai példa van rá.

- Ha a számítások szerint a baloldal alakíthat újra kormányt, - ahogy Ön ennek látja nagyobb esélyét, - ismerve a koalíciós pártok programját, a tökéleteshez, a 100 százalékhöz képest hány százalékos kormányra számít?

- Ezt nehéz megmondani, mert jó szövegeket lehet hallani a baloldaltól is, de kérdés, mennyire lehet elhinni ezeket. Úgy vélem, 65 százalékos lehet a régi-új koalíció. De éppen ebből adódik a kockázat. Bonyolult a helyzet, ami kezelést igényel, ám nem nagy a hajlandóság erre. Az elmúlt négy év pedig igencsak aláásta a baloldal reformer és válságkezelő arculatát.